

Uppföljningsbeslut

**efter kvalitetsgranskning av kommuners uppsökande
verksamhet för komvux på grundläggande nivå i
Kumla kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Kumla kommun avseende kvaliteten i den uppsökande verksamheten för kommunal vuxenutbildning (komvux) på grundläggande nivå. Granskningen genomfördes under höstterminen 2025.

Vid granskningen identifierade Skolinspektionen tre antal utvecklingsområden som angetts i beslut den 4 december 2025.

Skolinspektionen har begärt att Kumla kommun senast den 3 juni 2026 ska redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån identifierade utvecklingsområden. Kumla kommun har inkommit med en sådan redovisning den 11 maj 2026.

Beslut efter uppföljning

Skolinspektionen bedömer vidtagna åtgärder på följande sätt:

Utvecklingsområde 1

Aktualisera den uppsökande verksamheten genom att tydliggöra uppdrag och roller, stärka den interna samordningen samt etablera samverkan med externa akörer.

- Kumla kommun har påbörjat ett arbete som ligger i linje med Skolinspektionens bedömning av vad som behövs för att höja kvaliteten inom det område som granskats.

Utvecklingsområde 2

Arbeta systematiskt för att ta reda på vilka grupper av kommuninvånare som är i behov av utbildning på grundläggande nivå och sök därefter aktivt upp de tänkbara grupperna av elever i syfte att motivera dem till studier.

- Kumla kommun har påbörjat ett arbete som ligger i linje med Skolinspektionens bedömning av vad som behövs för att höja kvaliteten inom det område som granskats.

Utvecklingsområde 3

Ta reda på målgruppens behov och önskemål för att delta i studier och motivera dem därefter att påbörja vuxenutbildning på grundläggande nivå.

- Kumla kommun har påbörjat ett arbete som ligger i linje med Skolinspektionens bedömning av vad som behövs för att höja kvaliteten inom det område som granskats.

Skolinspektionen förutsätter att Kumla kommun tar ansvar för ett fortsatt utvecklingsarbete. Skolinspektionen avslutar härmed granskningen.

Motivering

Skolinspektionen bedömde att ett utvecklingsarbete behövde inledas inom följande område:

- Aktualisera den uppsökande verksamheten genom att tydliggöra uppdrag och roller, stärka den interna samordningen samt etablera samverkan med externa aktörer.

Skolinspektionen bedömer att kommunen påbörjat ett arbete som ligger i linje med vad som behövs för att höja kvaliteten i det område som granskats.

Av Kumla kommuns redovisning av vidtagna åtgärder framgår att kommunen har aktualiserat den uppsökande verksamheten genom att framhålla den som en prioriterad fråga i den egna organisationen. Kommunen uppger att de har tydliggjort hur den uppsökande verksamheten ska bedrivas i olika sammanhang och vilka funktioner som ska ansvara för vad i det uppsökande arbetet, både på strategisk och operativ nivå. Detta genom att tydliggöra tidpunkt och forum för möten där den uppsökande verksamheten regelbundet ska behandlas.

Verksamhetschefen har ett utpekat ansvar för att organisera och planera arbetet med den uppsökande verksamheten tillsammans med kommunens arbetsmarknadsenhet, försörjningsstöd, det kommunala aktivitetansvaret, vuxenutbildningen och Arbetsförmedlingen. Verksamhetschefen ska även två gånger per termin se till att träffa parterna på återkommande samverkansmöten gällande målgruppen för den uppsökande verksamheten. Rektorn för komvux på grundläggande nivå har i sin tur ansvar för att genomföra kontinuerliga avstämningar med representanter från dessa instanser var tredje vecka. Vidare ska rektorn för yrkesutbildningar och rektorn för komvux på grundläggande nivå samarbeta kring den uppsökande verksamheten som numera ska finnas som en punkt på dagordningen på deras veckovisa möten. Även studie- och yrkesvägledare är involverade i arbetet med uppsökande verksamhet inom

kommunen och ska exempelvis ha kontinuerliga avstämningar med integrationsenheten.

Vidare framgår av redovisningen att kommunen har etablerat samverkan med externa aktörer samt börjat delta vid mässor och andra aktiviteter inom kommunen samt i närliggande kommuner. Kommunens ska följa upp och utvärdera de påbörjade samverkansinsatserna.

Kommunen uppger vidare i sin redovisning att verksamhetens kvalitet avseende utvecklingsområdet har stärkts. Av redovisningen framgår att de vidtagna åtgärderna i form av en strukturerad samverkan såväl internt som externt har lett till utökade möjligheter att informera om vuxenutbildning på grundläggande nivå och nå ut till fler kommuninvånare som tillhör målgruppen.

Skolinspektionen bedömde även att ett utvecklingsarbete behövde inledas inom följande område:

- Arbeta systematiskt för att ta reda på vilka grupper av kommuninvånare som är i behov av utbildning på grundläggande nivå och sök därefter aktivt upp de tänkbara grupperna av elever i syfte att motivera dem till studier.

Skolinspektionen bedömer att kommunen påbörjat ett arbete som ligger i linje med vad som behövs för att höja kvaliteten i det område som granskats.

Av Kumla kommuns redovisning av vidtagna åtgärder framgår att kommunen har påbörjat ett arbete med att systematiskt ta reda på vilka grupper av kommuninvånare som är i behov av utbildning på grundläggande nivå samt söka upp dem och motivera till studier. Exempelvis är det påbörjade samarbetet mellan kommunens försörjningsstöd, arbetsmarknadsenhet och det kommunala aktivitetsansvaret samt samverkan med Arbetsförmedlingen och andra externa aktörer ett led i att identifiera och motivera tänkbara elever. Av redovisningen framgår att representanter från komvux på grundläggande nivå tillsammans med försörjningsstöd, arbetsmarknadsenheten samt Arbetsförmedlingen kartlägger vilka grupper av individer som kan vara i behov av utbildning på grundläggande nivå. Även individer som tidigare deltagit eller fortfarande deltar i kommunens aktivitetsansvar är en målgrupp som kommunen bedömer skulle kunna vara aktuell för studier på grundläggande nivå. Kumla kommun har därför tillsatt ytterligare personell resurs för att utöka samarbetet mellan komvux på grundläggande nivå och det kommunala aktivitetsansvaret och ta reda på individer som tillhör målgruppen samt motivera dem till studier.

Kommunen uppger vidare att de också genom en kontinuerlig samverkan mellan rektorn för komvux på grundläggande nivå och rektorn för yrkesutbildningar ska bredda bilden av vilka individer som kan tänkas vara aktuella för studier på grundläggande nivå. Utöver detta uppger kommunen att de genom informationsinsatser både på individ- och gruppnivå samt genom att ha börjat delta vid mässor och andra aktiviteter försöker ta reda på samt nå ut till målgrupper som annars kan vara svåra att nå. Vid dessa tillfällen finns även ett tryckt informationsmaterial som de delar ut i syfte att uppmuntra tänkbara elever till vidare kontakt med vuxenutbildningen.

Kommunen uppger vidare i sin redovisning att verksamhetens kvalitet avseende utvecklingsområdet har utvecklats genom att de skapat en förbättrad struktur och systematik i sitt uppsökande arbete. Kommunens förväntningar på längre sikt är att de planerade och påbörjade insatserna med att aktivt söka upp individer i olika sammanhang kommer leda till att de identifierar och motiverar fler grupper av tänkbara elever till studier på vuxenutbildningen.

Skolinspektionen bedömde även att ett utvecklingsarbete behövde inledas inom följande område:

- Ta reda på målgruppens behov och önskemål för att delta i studier och motivera dem därefter att påbörja vuxenutbildning på grundläggande nivå.

Skolinspektionen bedömer att kommunen påbörjat ett arbete som ligger i linje med vad som behövs för att höja kvaliteten i det område som granskats.

Av Kumla kommuns redovisning av vidtagna åtgärder framgår att kommunen har påbörjat ett arbete med att ta reda på målgruppens behov och önskemål för att delta i studier samt motivera dem att påbörja vuxenutbildning på grundläggande nivå. Kommunen uppger att de genom i ett tidigt skede träffa tänkbara elever både på individ- och gruppnivå har förbättrade möjligheter att ta reda på vilka individuella önskemål och behov tänkbara elever har kring studieupplägg. Studie- och yrkesvägledare på kommunen informerar alla elever som studerar svenska för invandrare om möjligheten att studera på grundläggande nivå efter avslutade studier på sfi samt informerar om möjlighet att boka in individuella möten i syfte att anpassa utbildningen efter individens personliga situation. Även andra individer som kommunen bedömt kan vara i behov av utbildning på grundläggande nivå får inbjudning till personliga möten i informerande och motiverande syfte. Genom att erbjuda individuella lösningar och informera om den flexibilitet som finns i vuxenutbildning på grundläggande nivå, exempelvis möjligheten att kombinera studier med arbete eller praktik hoppas kommunen kunna motivera fler att påbörja studier på

grundläggande nivå. Av redovisningen framgår också att kommunen anpassar informationen för de olika målgrupperna i syfte att alla tänkbara elever ska kunna ta till sig informationen.

Av kommunen redovisning framgår vidare att verksamhetens kvalitet avseende utvecklingsområdet har utvecklats genom att de med de nya upparbetade stukturerna för den uppsökande verksamheten i ett tidigare skede kommer i kontakt med kommuninvånare som tillhör målgruppen. Genom att träffa de tänkbara eleverna både på individ- och gruppnivå ökar också möjligheterna att ta reda på behov och önskemål. På längre sikt förväntar sig kommunen att de kommer nå ut till fler grupper av tänkbara elever och att antalet elever som studerar vuxenutbildning på grundläggande nivå kommer att öka.

På Skolinspektionens vägnar

X Marcus Rönnegard

Beslutsfattare
Signerat av: Marcus Rönnegard

X Helen Lundell Sjöberg

Föredragande
Signerat av: Helen Lundell Sjöberg

Bilaga 1: Författningsstöd

Skolinspektionens uppdrag

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.¹

Kommunernas skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet för komvux på grundläggande nivå

Kommunerna ska tillhandahålla kommunal vuxenutbildning på bland annat grundläggande nivå.² Utbildning på grundläggande nivå syftar till att ge vuxna sådana kunskaper som de behöver för att delta i samhälls- och arbetslivet och att möjliggöra fortsatta studier.³

Det är hemkommunen⁴ som ansvarar för att vuxna från och med 1 juli det år personen fyller 20 år som saknar sådana kunskaper som normalt uppnås i grundskolan och som har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildning på grundläggande nivå inom komvux, också får delta i sådan utbildning.⁵ Behörig att tas emot till kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå är även den som är yngre än 20 år, om det med hänsyn till den sökandes personliga förhållanden finns särskilda skäl.⁶ Kommunerna kan anordna utbildningen i egen regi eller i samverkan med andra utbildningsanordnare, organisationer och myndigheter.⁷ Den som har rätt att delta i utbildningen i fråga har rätt att delta i den även om den tillhandahålls i en annan kommun än hemkommunen.⁸

Varje hemkommun har enligt skollagen en skyldighet att aktivt verka för att rekrytera och nå de vuxna i kommunen som har rätt att delta i utbildning på

¹ 26 kap. 20 § skollagen (2010:800).

² 20 kap. 3 § skollagen (2010:800).

³ 20 kap. 4 § första stycket skollagen.

⁴ Med hemkommun avses enligt definitionen i 29 kap. 6 § skollagen den kommun som en person är folkbokförd i. För den som är bosatt i landet utan att vara folkbokförd här avses med hemkommun den kommun som han eller hon stadigvarande vistas i eller, om han eller hon saknar stadigvarande vistelseort, den kommun som han eller hon för tillfället uppehåller sig i. Detsamma gäller den som har skyddad folkbokföring enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481).

⁵ 20 kap. 10 första stycket och 11 §§ skollagen.

⁶ 3 kap. 2 § förordning (2011:1108) om vuxenutbildning.

⁷ Prop. 1990/91:85, s. 120.

⁸ 20 kap. 11b § skollagen.

grundläggande nivå och för att motivera dem att delta i sådan utbildning.⁹ Att "aktivt verka" kan enligt förarbeten till bestämmelsen handla om att genom stimulansåtgärder av olika slag såsom aktiva insatser och rekrytering på olika sätt verka för att vuxna inom målgruppen informeras och motiveras till utbildningen. Detta förutsätter att kommunen tar reda på invånarnas behov och önskemål så att utbildningen kan anordnas på ett sätt som svarar mot dessa. För att kunna erbjuda en efterfrågestyrd utbildning har kommunerna utvecklat olika tillvägagångssätt i syfte att som en av flera grunder vid planering av kursutbud fånga upp de studerandes utbildningsönskemål. Det kan också handla om att studerande ges möjlighet att samtidigt studera både på grundläggande och på gymnasial nivå. Kommunen bör därtill se till att de studerande får information om praktiska villkor för att genomgå utbildning, till exempel i form av rätt till ledighet, studiestöd etcetera.¹⁰

Av förarbetena framgår att människor har olika förutsättningar för lärandet på grund av tidigare skolgång, arbets- och livserfarenheter. Dessa skilda förutsättningar påverkar människors önskemål och deras självupplevda behov av lärande. Samhället har ett speciellt ansvar för att stödja de personer som inte tar egna initiativ för att möta de ökande kraven på kunskaper. Allas behov av lärande skall kunna tillgodoses oberoende av till exempel utbildningsbakgrund, kön eller etnisk tillhörighet. Individuella olikheter ställer krav på en ökad flexibilitet när det gäller att möta människor i den uppsökande verksamheten, i vägledningssituationer och i utbildningens anordnande. Men det ställer också krav på en ökad lokal samverkan mellan aktörer i form av utbildningsanordnare, arbetsförmedling, fackliga organisationer och socialtjänst. I kommunens strategi för att möta vuxnas behov av utbildning och lärande bör ingå en övergripande plan för verksamheten utifrån lokala förutsättningar.¹¹

Inom målgruppen som har rätt till utbildning inom komvux på grundläggande nivå kan det också finnas individer som har lägre motivation till att utbilda sig. Information om och marknadsföring av olika utbildningsvägar måste då kompletteras med andra åtgärder. En sådan åtgärd är uppsökande verksamhet för att i det personliga mötet informera om olika möjligheter till utbildning och skapa motivation till studier och det krävs tid och är omfattande att bedriva ett sådant motivationsskapande arbete. Det är av vikt att kommunen tar tillvara alla samverkansmöjligheter till uppsökande och motivationsskapande verksamhet. Det kan till exempel

⁹ 20 kap. 10 § andra stycket skollagen, prop. 2009/10:165, s. 841–843.

¹⁰ Prop. 2000/01:72, s. 11,42, prop. 1990/91:85, s. 120, 152.

¹¹ Prop. 2000/01:72, s. 41.

handla om förebilder från arbetsplatsen, föreningslivet och fackliga organisationer eller deltagande i orienteringskurser arrangerade av bland annat studieförbund.¹²

En annan viktig del i hemkommunens motiverande arbete är att tillgodose en utbildning som är tillgänglig utifrån den enskilde individens önskemål och behov. Det är inte alltid möjligt eller önskvärt för en person att följa en utbildning som löper i en viss takt, som är förlagd till en viss ort eller studielokal och som pågår ett visst antal timmar i veckan.¹³ Av läroplanen för vuxenutbildningen framgår att vuxenutbildningen ska stödja de elever som under sin studietid har behov av att kombinera utbildning och arbete. Flexibilitet ska alltid eftersträvas när det gäller utbildningen och det kan handla om plats för utbildningens genomförande, tid, studietakt, studieform och sätt att lära.¹⁴

Individens möjligheter till studier beror inte enbart på en välutbyggd tillgänglighet till utbildning. Individen har även behov av ekonomiskt stöd under sin studietid. Detta stöd har stor betydelse för rekrytering av studerande. För vissa grupper är ett förmånligt studiestöd en nödvändighet för att ta beslut om att investera i sitt eget lärande. Många människor drar sig för att ta lån för sina studier. För att dessa skall ta steget in i utbildning krävs ett snabbt beslut om hur deras privatekonomiska situation kan lösas. Detta gäller framför allt de som startar med en kort utbildningsbakgrund. Det blir därför nödvändigt att beslutet om stöd fattas så nära individen som möjligt.¹⁵

För att nå vuxengrupper med information om utbildning och bistå dem i utbildningsvalen är studie- och yrkesvägledning en viktig åtgärd. Inom ramen för den allmänna skyldigheten hemkommunen har att informera om vuxenutbildningen inryms att se till att studie- och yrkesvägledningen inom komvux fungerar väl. Det handlar bland annat om att en fungerande studie- och yrkesvägledning för målgruppen kan medverka till att felval och studieavbrott undviks och att resurserna används effektivare.¹⁶ Vägledning är viktigt inför studiestarten, under studietiden och i samband med studiernas slutförande med utgångspunkt i individens behov och studiemål.¹⁷ Den faktiska kunskap en individ besitter måste lyftas fram och

¹² Prop. 2000/01:72, s. 42.

¹³ Prop. 2000/01:72, s. 45.

¹⁴ Läroplan för vuxenutbildningen (Lvux12), 1 Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, En likvärdig utbildning.

¹⁵ Prop. 2000/01:72, s. 47.

¹⁶ Prop. 1990/91:85, s. 152.

¹⁷ Prop. 2000/01:72, s. 42–43

tas till vara i varje vägledningssituation. Ett instrument för detta är validering av en individs praktiska och teoretiska kunskaper och kompetenser i syfte att hitta rätt utbildning.¹⁸

Av Skolverkets allmänna råd om studie- och yrkesvägledning framgår att studie- och yrkesvägledningen inom komvux måste ha en beredskap och en planering för att fånga upp de till de personer som ännu inte är elever i utbildningen. Det handlar om att erbjuda vägledning för personer som planerar att börja studera, men också om kommunens ansvar att aktivt söka upp och motivera dem som saknar utbildning.¹⁹

Vidare framgår av de allmänna råden att ungdomar och vuxna som saknar en slutförd utbildning och befinner sig utanför gymnasieskolan och vuxenutbildningen ofta står inför en svår situation på arbetsmarknaden och riskerar att hamna i utanförskap. Därför är det av stor vikt att dessa ungdomar och vuxna söks upp och erbjuds ett utbildningsalternativ enligt sina önskemål och förutsättningar. Studie- och yrkesvägledningen har en dubbel funktion inom vuxenutbildningen, dels att vägleda personer som redan befinner sig i studier, dels att vägleda presumtiva deltagare. Elever och presumtiva elever till de tre skolformerna inom vuxenutbildningen har varierande grad av studievana, skilda livssituationer och olika förutsättningar för studier. Därför behöver informationen om den vuxnes möjligheter utformas och tillgängliggöras, så att varje individ kan hitta och ta till sig informationen. Till exempel har en stor del av vuxenutbildningens målgrupp svenska som sitt andraspråk med varierande kunskaper i svenska och mycket varierande erfarenheter av utbildning. Kommunen behöver ha kunskaper om vuxenutbildningens målgrupper och vilka informationskanaler de använder för att inhämta information. Informationen behöver ge en tydlig bild av den studie- och yrkesvägledning som erbjuds så att individen vet vad han eller hon kan förvänta sig av den. Nyanlända elever behöver, oavsett skolform, få information om utbildningssystemet, sina möjligheter till studier och arbetsmarknadens kompetenskrav. För att säkerställa att alla kan ta till sig informationen kan den behöva anpassas.²⁰

¹⁸ Enligt 2 kap. 8 § förordning (2011:1108) om vuxenutbildning får validering ske inom ramen för alla kurser och nivåer i ämnen och ska utgå från elevens förutsättningar och behov. En elev som har genomgått validering för en del av en kurs eller nivå i ett ämne behöver inte delta i undervisningen när det gäller den delen av kursen eller nivån, prop. 2000/01:72 s. 43.

¹⁹ Skolverkets Allmänna råd med kommentarer, Arbete med studie- och yrkesvägledning (2013), SKOLFS 2013:180, s. 16.

²⁰ Skolverkets allmänna råd med kommentarer, Arbete med studie- och yrkesvägledning, s. 32.

Av läroplanen för vuxenutbildningen framgår att vägledningsinsatser för elever och presumtiva elever fyller en viktig funktion. Av den anledningen ska enligt skollagen elever i vuxenutbildningen ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning kan tillgodoses.²¹

Av läroplanen framgår vidare att vuxenutbildningens målgrupp är heterogen och eleverna är individer med mycket olika förutsättningar. Även elevernas mål med utbildningen kan variera kraftigt. Utbildningen måste därför anpassas utifrån individens behov och förutsättningar och den kan variera både till längd och till innehåll. Vuxenutbildningen ska alltid möta varje elev utifrån elevens behov och förutsättningar.²²

Kommunalförbund kan ta över ansvaret för vuxenutbildning från kommunerna

Av bestämmelser i kommunallagen framgår att kommuner och regioner får bilda kommunalförbund och lämna över skötseln av kommunala angelägenheter till sådana förbund.²³ Ett kommunalförbund bildas på så sätt att medlemmarna genom beslut i fullmäktige antar en förbundsordning. Ett kommunalförbund är en offentligrättslig juridisk person som är fristående i förhållande till sina medlemskommuner och som kan förvärva rättigheter och skyldigheter.²⁴

När ett kommunalförbund har hand om en angelägenhet som det finns bestämmelser om i en särskild författning, ska den författningens bestämmelser om kommuner eller regioner tillämpas för förbundet.²⁵ Om en specialreglerad kommunal angelägenhet blir överförd till ett kommunalförbund medför det att specialregleringen då gäller för kommunalförbundet i stället för kommunen.²⁶

Hemkommunens ansvar enligt 20 kap. 10 § skollagen att bedriva uppsökande verksamhet vad gäller personer som behöver grundläggande vuxenutbildning är en sådan specialreglerad kommunal angelägenhet som kan överföras till ett kommunalförbund.

²¹ Lvux12, 1. Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, Rättigheter och skyldigheter.

²² Lvux 12, 1. Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, Vuxenutbildningens uppdrag.

²³ 3 kap. 8 § kommunallagen (2017:725).

²⁴ Prop. 2016/17:171, s. 399.

²⁵ 9 kap. 2 § andra stycket kommunallagen.

²⁶ Prop. 2016/17:171, s. 400.